

چرا زنان تحصیل کرده، کمتر از مردان جذب بازار کار می‌شوند؟

خود را پیموده است. یکی از این مسیرهای پرپیچ‌وخم مربوط به اشتغال زنان در جوامع مختلف بخصوص در جوامع در حال توسعه یا توسعه‌نیافته است. به همین منظور نگاهی می‌اندازیم به ابعاد مختلف این مسئله در جامعه ایران تا برآیندی تازه از وضعیت زنان نخبه و اشتغال آن‌ها به دست دهیم.

یک نفر هم هزینه و زمان و انرژی صرف می‌کند، در نهایت باید بتواند از آن بهره بگیرد؛ چرا که این افراد سرمایه‌های جامعه محسوب می‌شوند و در صورت به کارگیری مناسب آن‌ها رشد و توسعه جامعه تضمین خواهد شد. در همین راستا برای اینکه نقش زنان به حاشیه رانده شده و محروم از بازار کار به آنان بازگردد و بتوانند در این زمینه به خوبی ایفای نقش کنند باید راهکارهایی خاص را به کار گرفت. از جمله این روش‌ها تأمین زیرساخت‌های فرهنگی است. در وهله اول این فرهنگ عمومی جامعه است که باید بستر مشارکت در خانواده را فراهم کند. در چنین شرایطی است که زنان هم امکان می‌یابند به توسعه فردی و اجتماعی خویش بپردازند. وقتی زنان و مادران آسودگی خیال و فراغت خاطر داشته باشند و نگران خانه و زندگی و فرزندان خود نباشند، در عرصه‌های کاری خوش می‌درخشند و می‌توانند مهارتی را که آموخته‌اند به میدان عمل بیاورند. لازم است تا نقش‌های سنتی تغییر کند و دیدگاه‌های مدرن متناسب با فرهنگ دینی و زندگی امروز جای آن‌ها را بگیرد. در زندگی مدرن تنها زنان نیستند که نقش‌های مربوط به خانه را می‌پذیرند، بلکه مردان نیز پذیرای بخشی از این نقش‌ها هستند. معضل دیگر برای زنان این است که بخاطر نان‌آور در نظر گرفته شدن مردان، فرصت‌های شغلی کمتری در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد. همچنین دستمزدهای زنان نسبت به مردان در بسیاری مواقع کمتر محاسبه می‌شود و با وجود یکسانی شرایط کار، آن‌ها از مزایای کمتری برخوردار می‌شوند. چنین امری دوباره رویکردهای سنتی را القاع می‌کند که کار زنان مفید نیست و نمی‌توان روی آن حساب باز کرد. در چنین شرایطی ضرورت دارد قانون، دولت و نظام آموزش عالی این چرخه معیوب را متوقف کنند و با تکیه بر دانش و آگاهی‌های به‌روز اجازه ندهند تا اثر زنان و مهارت‌ها و دانش آن‌ها مخدوش شود. بدون شک جامعه‌ای با حضور زنان و مردان در کنار هم در زمینه‌های مختلف تولید می‌تواند سطح مشارکت اجتماعی را بالاتر ببرد و به دنبال آن رضایت خاطر اقشار گوناگون جامعه را فراهم کند.

دهند تا این مسئله اجتماعی به بهترین شکل به‌روز شود. بعضی از این مکاتب با رویکردهای اگزیستانسیالیستی سعی بر این داشته‌اند که اصالت وجود زنان را در فرهنگ جامعه نشر دهند و آن‌ها را نیز دارای حق اشتغال و استفاده از فرصت‌های برابر مانند مردان بدانند، اما تجربه و آمار تا امروز نشان می‌دهد که چنین دیدگاه‌هایی هرگز به‌طور کامل در جهان به اجرا درنیامده‌اند.

راهکارها و روش‌ها

در شرایطی که در دهه‌های اخیر ظرفیت‌های زیادی برای حضور زنان در دانشگاه و عرصه اشتغال فراهم شده، اما همچنان با این معضل مواجهیم که آن‌ها بعد از کسب مهارت‌های فراوان به خانه می‌روند و در مشاغل مناسب خود فعالیت نمی‌کنند. هرچند چنین چیزی عمومیت ندارد و زنان بسیاری هم‌سکان کشتی‌های بزرگ اقتصادی را در دست دارند و مشغول فعالیت در زمینه‌های مختلف تولیدی و خدماتی هستند، اما مسئله این است که اگر سیستم اجتماعی اقتصادی و آموزش عالی ما حتی برای

مدت‌زمان اشتغال زنان در جوامع بشری عمری به بلندای تاریخ دارد. از دورانی که انسان برای بقای خویش به شکار می‌پرداخت تا امروز که فناوری شکل‌هایی شگفت‌آور از شغل را ارائه می‌دهد، زنان به همراه مردان چرخ زندگی را چرخانده‌اند. اما برای هرکدام از دو جنس سیر تطور شغل منحصر به فرد بوده و روند خاص

گزارش

سمری مرادی

روزنامه‌نگار

اشتغال زنان در اروپا از زمان انقلاب صنعتی وارد مرحله جدیدی شد و زن‌ها را از نقش‌های صرفاً خانگی و مادری بیرون آورد. این روند خیلی دیر به کشورهای کمتر توسعه‌یافته رسید. به‌طوری‌که در این کشورها حتی تا امروز در بیشتر موارد تنها بر نقش مادری و بودن زنان در خانه تأکید می‌شود. در حالی که بارها از سوی مسئولان و صاحبزنان اعلام شده شغل زنان با نقش مادری آن‌ها منافاتی ندارد. مسئله درست همین جاست که با وجود زیرساخت‌ها و شرایطی که دولت‌ها برای حضور زنان در اجتماع فراهم کرده‌اند، بازم دانش و مهارت زنان در بیشتر اوقات گوشه‌خانه‌ها غبار می‌گیرد و به دست فراموشی سپرده می‌شود.

حضور زنان در عرصه‌های تحصیلی و شغلی در ایران مسبقاً به سابقه است. به‌نحوی که ردپای اشتغال زنان را می‌توان در جای‌جای تاریخ ایران مشاهده کرد. البته باید این نکته را در نظر داشت که این اشتغال تا همین دوران اخیر مدون و تعریف‌شده نبوده و آمارهای قابل ارجاعی از آن وجود ندارد. شاید اولین ارجاع قابل اعتبار در این مورد را بتوان به سال ۱۳۳۵ مرتبط دانست. در این سال نرخ مشارکت زنان در بازار کار به میزان ۹٫۲ ثبت شده است. به تدریج نرخ مشارکت زنان در بازار کار افزایش می‌یابد. تا جایی که سال‌های پیش از انقلاب اسلامی میزان مشارکت زنان تا ۱۶٫۴ می‌رسد. بعد از انقلاب اسلامی به علت دگرگونی‌های حاصل از وقوع انقلاب و پس از آن اتفاق افتادن جنگ تحمیلی حضور زنان با چالش‌ها و موانعی روبرو می‌شود. البته باید توجه داشت که وضعیت اشتغال مردان نیز در این سال‌ها حالت عادی نداشته است. با این وجود از سال ۱۳۷۵ به بعد مشارکت زنان دوباره سیر صعودی به خود می‌گیرد. در بطن همه این‌ها می‌توان مسئله نابرابری وضعیت اشتغال زنان را مورد نظر قرار داد. به‌طور کلی این گروه در موارد زیادی به مشاغل مرتبط با

یک جامعه‌شناس تشریح کرد

عوامل فردی و اجتماعی موثر بر کاهش حضور زنان در بازار کار

پوشید؛ چراکه آنان به همراه مردان توان این را دارند که چرخ‌های اقتصاد یک مملکت را به حرکت درآورند. در مورد مسئله اشتغال زنان، معضلات موجود در این زمینه و راهکارهای بهبود مسیر آن با مهین مهدوی، جامعه‌شناس و فعال عرصه زنان و دختران گفت‌وگویی داشته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

به دختران پیام‌موند. مبارزه با کلیشه‌های جنسیتی نیز جزو مواردی است که به زنان کمک می‌کند تا خود را به عنوان جنس ضعیف و ناکارآمد تلقی نکنند. ایجاد حس ارزشمندی در زنان مورد دیگری است که آن‌ها را برای مفیدبودن هرچه بیشتر آماده می‌کند. بررسی آمارها در شرکت‌های مختلف نشان می‌دهد که در سازمان‌هایی که وضعیت زنان بهبود یافته و برنامه‌ریزی اصولی برای آن انجام شده، بهره‌وری بیشتری حاصل شده است. اگر بخواهیم نمونه‌ای را در این زمینه تبیین کنیم می‌توانیم به نقش ۲۰ درصدی زنان در حوزه فناوری اشاره کنیم. طبق آمارها میزان فارغ‌التحصیلان زن نشان می‌دهد که باید درصد بالاتری از زنان در این زمینه فعال باشند. مشارکت کم زنان در این حوزه یعنی بخش زیادی از آنان به کار گرفته نشده‌اند. علت‌یابی عدم اشتغال زنان یکی از کارهای مهمی است که نهادها و متخصصان باید پیگیر آن باشند تا از آن جلوگیری کنند.

● **خودزنان چه کارهایی می‌توانند برای بهبود اوضاع شغلی خود انجام دهند؟**
آن‌ها نباید منتظر بنشینند تا همه چیز درست شود و بعد شروع کنند. با همان امکاناتی که در اختیار دارند می‌توانند فعالیت خود را آغاز کنند و بعد مراحل رشد را ببینند. مهم‌ترین چیزی که زنان در این زمینه به آن نیاز دارند آگاهی است. زنان جامعه‌ما با تکیه بر فرهنگ و دین و قوانین جدید بیشتر حمایتگر باید خود را به آگاهی برسانند و منفعل نباشند. مهارت‌آموزی هم عنصر مهمی است که زنان نباید از آن غافل شوند. به‌طور کلی چه زنان چه مردان بدون مهارت و فقط با مدرک تحصیلی جایی در بازار کار امروز ندارند. اگر زنان می‌خواهند که بیشتر در کارآفرینی و تولید شرکت کنند باید مهارت‌های خود را مدام بالاتر ببرند. دنیای کاری امروز دنیایی است که از شما می‌خواهد مدام در حال آموزش دیدن و ارتقای مهارت‌ها و آگاهی خود باشید. با چنین شرایطی زنان سرزمین ما می‌توانند در آینده‌ای نه چندان دور بیشتر و بهتر در اقتصاد ایران بزرگ و عزیز نقش ایفا کنند.

● **مهم‌ترین مشکلات زنان برای حضور در بازار کار چه مواردی هستند؟**

این مشکلات را می‌توان به دو دسته مشکلات فردی و اجتماعی تقسیم کرد. در زمینه‌های فردی عدم اعتماد به نفس کافی، شرمندگی و خجالتی بودن، ترس از موقعیت‌های جدید و نگران بودن در مورد مشکلات پس از ازدواج و نقش همسری و مادری از مواردی هستند که زنان را عقب نگه می‌دارند. در وجه اجتماعی اعتماد نکردن به زنان از سوی بعضی نهادها و شرکت‌ها، ندادن مشاغل مهم به آن‌ها حتی با وجود تحصیلات و تجربه درخور توجه، نبود شغل کافی در مقابل مردان و عدم حمایت از زنان کارآفرین می‌تواند در ایفای نقش شغلی آن‌ها ایجاد اختلال کند.

● **چگونه می‌توان باور به قدرتمند بودن و توانمندی زنان را در جامعه ایجاد کرد؟**
این‌یک کار همگانی و دسته‌جمعی است. مثل همکاری خانواده و مدرسه و دولت که در شرمندگی، این امر هم در همان رده جای می‌گیرد. نهاد دولت باید تصمیم‌های درست بگیرد، جایگاه زنان را در حوزه کار درست تعریف کند، خانواده و مدرسه هم تلاش کنند تا فرهنگ خودباوری و کارآفرینی را

اشتغال زنان یکی از مسائلی است که همواره از نگاه دولتمردان و جامعه‌شناسان و متخصصان امر مورد توجه قرار گرفته و گروه‌های مختلف سعی داشته‌اند با تمهیدات موثر بر چالش‌های این حوزه فائق آیند. حضور زنان در عرصه اشتغال امری چنان مهم است که نمی‌توان لحظه‌ای از آن چشم

گفت‌وگو

● **یکی از مسائلی که زنان در جوامع در حال توسعه با آن مواجه‌اند، نابرابری فرصت‌های شغلی است. چه عواملی باعث ایجاد چنین نابرابری‌هایی می‌شود؟**

فرهنگ را باید بستر رشد و نمو چنین معضلاتی دانست. زنان از همان ابتدا در خانواده و اجتماعات کوچک‌تر با نابرابری برخورد می‌کنند. ایجاد حس ناتوانی یکی از مشکلات جوامع سنتی رشد نیافته است که زنان و دختران را در گوشه‌رینگ ناکافی بودن می‌اندازد. فردی که با چنین دیدگاه‌هایی بزرگ می‌شود، قاعدتاً در زندگی شغلی خود نیز با مشکلات زیادی مواجه می‌شود. البته باید اشاره کنیم که رویکرد جامعه ایران نسبت به زنان در دهه‌های اخیر و پس از پیروزی انقلاب اسلامی بسیار تغییر یافته و رشد خوبی را تجربه کرده است. به‌طوری‌که زنان موفق شده‌اند در دانشگاه‌ها، ادارات، کارخانجات تولیدی، عرصه‌های خدماتی و حتی مدیریت حضور پیدا کنند و کلیشه‌های قدیمی را تغییر دهند. نبود آموزش کافی نیز از دیگر عواملی است که باعث می‌شود زنان و دختران و مادران نتوانند از همه ظرفیت‌های وجودی خود بهره بگیرند. با وجود آموزش، مادران می‌توانند دختران توانمندتری تربیت کنند و آن‌ها را برای جذب نقش زن مستقل و شاغل و درعین حال مادر در جامعه آماده کنند. خوشبختانه در حال حاضر خیلی از تصمیمات و تفکرات نادرست اصلاح شده و می‌توان به آینده حضور زنان در تولید و اقتصاد امیدهای زیادی داشت.

● **نقش خانواده و مدرسه و دولت در این حوزه چیست؟**
همان‌طور که اشاره کردیم خانواده و مدرسه از طریق آموزش فرهنگی نقش بسیار مهم و مؤثری در آینده دختران دارند. آن‌ها هستند که بذره‌های توانمندی را در ذهن روح دختران خود می‌کارند و باعث می‌شوند بدون خجالت‌زدگی کار کنند. معلمان در مدرسه نیز نقش مهمی نسبت به ایجاد باور استقلال در دختران دارند. آن‌ها می‌توانند از همان دوران مدرسه با سپردن نقش‌های